HAAGS HISTORISCH MUSEUM

Ambitiedocument renovatie Haags Historisch Museum

Datum: 5 maart 2021
Versie: 1.0

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING
1.1 Aanleiding
1.2 Inleiding
1.3 Doelstelling

2. SCOPE ONTWERPOPGAVE

3. OPDRACHTGEVER
3.1 Centrale Vastgoedorganisatie Den Haag

4. GEBRUIKER
4.1 Geschiedenis museum
4.2 Stichting Haags Historisch Museum
4.3 Visie vernieuwing gebouw en organisatie
4.4 Urgentie renovatie

5. AMBITIES EN UITGANGSPUNTEN VOOR DE HUISVESTING
5.1. Vernieuwing presentaties
5.2. Architectuur en belevingswaarde
5.3. Duurzaamheid en binnenmilieu, veiligheid, beheer en onderhoud
5.4. Stedenbouwkundige randvoorwaarden

6 REFERENTIES
6.1 Recente museale projecten met restauratie, renovatie en uitbreiding

1. INLEIDING

1.1. Aanleiding

In 2018 presenteerde LAgroup in opdracht van het museum een onderzoek naar de stand van zaken in het Haags Historisch Museum (HHM). Een van de belangrijkste conclusies: “Het gebouw en de vaste presentatie voldoen niet aan de eisen van de kritischer wordende bezoeker. Het is sleets en sfeerloos en is sterk toe aan modernisering.” In reactie hierop is door het museum in 2019 gewerkt aan een visiedocument met een nieuw museaal profiel waarin vernieuwing van organisatie, presentaties en gebouw centraal staan. De nieuwe missie is hierbij als volgt geformuleerd:

De geschiedenis van Den Haag is groter dan alleen Den Haag. Het is van lokale, van nationale en zelfs van internationale betekenis. Vanuit onze historische locatie aan de Hofvijver vertellen we deze unieke geschiedenis aan zowel inwoners van de stad als aan toeristen.
We doen dat met trots, door het heden en verleden met elkaar te verbinden, met kleurrijke verhalen van Hagenaars en met tot de verbeelding sprekende objecten uit onze collectie. Bij voorkeur in co-creatie met stadsbewoners.

1.2 Inleiding

Den Haag is een dynamische stad. Een stad die groeit, bouwt en leeft. Hofstad en regeringsstad, Stad aan Zee en Internationale stad van Vrede en Recht. Een stad waar het toerisme groeit en waar elke inwoner wordt gevraagd te participeren in de samenleving. Zo’n stad, derde stad van Nederland bovendien, verdient een aansprekend en relevant stadsmuseum.

Het Haags Historisch Museum vertelt als enige museum het verhaal van de stad en wil zo’n museum zijn: in een aantrekkelijk en uitnodigend gebouw, voorzien van moderne faciliteiten waar mensen kennis willen nemen van onderwerpen die hen raken of prikkelen. Een museum met een aantrekkelijk aanbod uit het verleden, volop relevant voor het heden.

Het museum is gevestigd in de Sint Sebastiaandoelen, een stadspaleis uit 1636 voor de Haagse schutterij, aan de Hofvijver, bij het Binnenhof, in het centrum van de stad. Het zeventiende-eeuwse monument heeft door de eeuwen heen talloze verschillende functies gekend en is dientengevolge vele malen verbouwd, waarbij veel van het oorspronkelijke karakter verloren is gegaan.

In 1986 is, na grootschalige restauratie en verbouwing, het HHM ontstaan. De verbouwing resulteerde in een tamelijk sobere, functionele museale inrichting, met op enkele punten in het interieur restauratie van monumentale waarden. Een nood-trappenhuis en liftschacht werden toegevoegd op de binnenplaats.

Technische installaties zijn tijdens en na de verbouwing moeizaam ingepast in het bestaande pand. In 2005 onderging het museum de meest recente renovatie waarbij de focus lag op gevelherstel en modernisering van de klimaatinstallaties. In 2021 is een aantal ramen in de gevel vervangen wegens rot en condens. De diverse beveiligingsinstallaties zijn sterk verouderd en aan het einde van hun levensduur. De klimaatinstallatie heeft nooit voldaan aan de museale norm, maar ook voor publiek comfort is deze niet geschikt: tijdens de hittegolf in 2020 werden op zaal temperaturen van rond de 30 graden gemeten, terwijl in de winter van 2021 de hydraulische lift tot stilstand kwam wegens bevriezing.

Het huidige museumgebouw volstaat niet meer voor het huidig en toekomstig gebruik als stadsmuseum. Het is te klein om een actief, publieksgericht programma en goede publieksvoorzieningen te herbergen. Werkprocessen (mensen en collectie) zijn niet voldoende gefaciliteerd.

Om het museale vernieuwingsplan van het museum te kunnen realiseren zijn modernisering van het gebouw en vernieuwing van de installaties een noodzakelijke randvoorwaarde. De opgave voor renovatie is ook om het museum, de omgeving en de locatie beter op elkaar te betrekken. Bezoekers komen naar deze locatie voor inzicht én uitzicht.

In het kader van het in 2019 gepresenteerde vernieuwingsplan heeft architectenbureau Braaksma & Roos in 2020 een haalbaarheidsstudie opgeleverd naar de mogelijkheden om het museumgebouw te renoveren. Op basis hiervan is door de gemeente Den Haag als eigenaar van het gebouw besloten om voor het HHM een plan te laten ontwikkelen voor een grondige renovatie (incl. restauratie en uitbreiding). Als onderdeel van het aanbestedingstraject is dit ambitiedocument geschreven.

1.3 Doelstelling

Doel van dit project is een hoogwaardige renovatie van hoofd- en bijgebouwen, waarmee een stabiel bezoekersaantal van 70.000 per jaar wordt nagestreefd, met uitschieters naar 100.000.

Het te ontwikkelen renovatieplan dient te bestaat uit zes componenten die gezamenlijk een goed antwoord geven op de weg te werken achterstanden en de ambities van het museum:

1. Restauratie van interieur en exterieur van het 17e-eeuwse stadspaleis en het zo veel mogelijk ontdoen van latere toevoegingen, waardoor het historische gebouw weer kan schitteren als het 'belangrijkste collectiestuk'.

2. Incorporeren van het pand Doelenstraat 7, een 19^{e}-eeuwse loods en de binnenplaats(en) in het totale museumcomplex om te komen tot meer vloeroppervlak, en het met respect voor de historische omgeving toevoegen van een uitzichtpunt op het dak.

3. Nieuwbouw van een tentoonstellingszaal en uitbreiding van publieksvoorzieningen, waaronder een multifunctionele educatieruimte.

4. Vervanging van technische- en klimaatinstallaties om het museum te laten voldoen aan de museale voorwaarden zoals vastgelegd in het Museumregister. Beheersbaarheid van beheerskosten op langere termijn is daarbij een belangrijk aandachtspunt.

5. Het uitvoeren van functionele aanpassingen aan het bestaande complex om de publieksvoorzieningen, interne logistiek en ondersteunende functies te laten voldoen aan huidige normen en gebruikerseisen, waarbij hoge prioriteit wordt gegeven aan duurzaamheid.

6. Voorzien in adequate kantoorhuisvesting voor het personeel.

Dit ambitiedocument biedt een overzicht van de belangrijkste uitgangspunten en ambities van het programma van eisen (PvE) voor renovatie en uitbreiding van het huidige pand. Het zijn algemene uitgangspunten die een globale indruk geven van de eisen en ambities in dit project.

2. SCOPE

Binnen de scope van de ontwerpopgave vallen de volgende onderdelen:

Ontwerp

- Opdrachtnemer dient een programma van eisen en een bouw- en cultuurhistorische rapportage op te stellen alsmede een voorlopig ontwerp, een definitief ontwerp, een technisch ontwerp en een uitvoeringsgereed ontwerp te maken. Dit dient uitgevoerd te worden door een integraal ontwerpteam, waarin tenminste de disciplines architectuur, installatieadvies, constructieadvies, kostenadvies, bouwfysica, brandveiligheid, archeologie en monumentenzorg, ecologie en duurzaamheid worden vertegenwoordigd. Eén team dat in staat is om te komen tot een volledig afgestemd, duurzaam en multifunctioneel ontwerp met een scherp oog voor het beheersen van de bouwkosten.
- De opdrachtverstrekking zal per fase geschieden.
- Alle voornoemde ontwerpen dienen in samenspraak met opdrachtgever en het HHM gemaakt te worden. Aan het eind van iedere ontwerpfase dienen de documenten geaccepteerd te worden door de opdrachtgever en het HHM waarbij door middel van een fasedocument de verschillen t.o.v. de vorige fase en t.o.v. het programma van eisen en de financiële consequenties worden vastgelegd.
- Opdrachtnemer draagt zorg voor de afstemming over het ontwerp met direct betrokkenen als omwonenden, naastgelegen bedrijven, belangenverenigingen en gemeentelijke diensten en verzorgt de verslaglegging van alle overleggen hieromtrent. In dit kader zal de opdrachtnemer gevraagd worden bij informatiebijeenkomsten de plannen te presenteren d.m.v. 3D modellen, renders en tekeningen.

  NB: Het verrichten van de gevraagde ontwerpwerkzaamheden betekent niet dat de ontwerpende partij later invloed kan uitoefenen op eventuele verder in de toekomst noodzakelijk geachte aanpassingen aan het gebouw.

Realisatie en nazorg

- Vergunningen: de benodigde omgevingsvergunning (activiteiten bouwen, slopen, etc.) dienen door opdrachtnemer, op naam van de opdrachtgever te worden verzorgd en verkregen. De leges zullen direct door de opdrachtgever worden betaald.
- Realisatie: opdrachtnemer is verantwoordelijk voor esthetische directievoering en installatietechnisch toezicht. De architect wordt geacht bij de bouw- en werkvergaderingen aanwezig te zijn en de overige ontwerpteamdisciplines indien nodig.
- Inrichting en inventaris: de huisvesting dient compleet en integraal te worden opgeleverd. Dit betekent dat de scope zowel 'drager' als 'inbouw' betreft. Onder dat laatste valt het inbouwpakket en de vaste inrichting. De losse inventaris en het meubilair worden verzorgd door de opdrachtgever/HHM. Deze door de opdrachtgever te leveren inventaris wordt genoemd in die gevallen waarbij deze van invloed kunnen zijn op het ontwerp.
- Nazorg: het ontwerpteam dient gedurende de onderhoudstermijn van 24 maanden na oplevering van het bouwwerk beschikbaar te zijn voor de afhandeling van mogelijke ‘kinderziektes’ van gebouw en installaties.

3. OPDRACHTGEVER

3.1 Centrale Vastgoedorganisatie Den Haag
De Centrale Vastgoedorganisatie (CVDH) van de gemeente Den Haag realiseert, beheert en verhuurt het vastgoed dat in eigendom is van de gemeente. Binnen de CVDH is de afdeling Technisch Beheer & Realisatie (TBR) verantwoordelijk voor realisatie van door de gemeente gewenste nieuwbouw, renovatie en restauratie. Het gemeentelijk vastgoed is in de regel toegesneden op beleidsmatig gewenste, veelal gesubsidieerde, maatschappelijke activiteiten die voor een lange periode zonder winstoogmerk worden gehuisvest.

4. GEBRUIKER

4.1 Geschiedenis museum
De geschiedenis van het Haags Historisch Museum begint in het Oude Stadhuis aan de Groenmarkt. Daar hangen vanaf de 18e eeuw zes uitzonderlijke groepsportretten van Haagse magistraten. Al snel prijken ook stadsgezichten en schuttersstukken aan de wanden. Door verdere vondsten, aankopen en legaten groeit de collectie in het Stadhuis gestaag.

In 1871 verhuist de collectie naar een patriciërshuis aan de Korte Beestenmarkt 9, in feite de eerste huisvesting van het Haagse Gemeentemuseum, waar ook de collectie van het Museum van de Moderne Kunst een plek vindt. Nu de collectie een museale status heeft, begint zij sneller te groeien, het museumgebouw is al snel te klein.

Een nieuw onderkomen wordt gevonden in de Sint Sebastiaansdoelen. Na een ingrijpende verbouwing gaan in 1884 de deuren open. Als de moderne kunst wegens ruimtegebrek elders wordt ondergebracht, krijgt de Sint Sebastiaansdoelen het karakter van een historisch museum.

Eind 1934 verhuist het Gemeentemuseum naar het door Berlage ontworpen gebouw aan de Stadhouderslaan. Daarmee verliest de historische collectie haar prominente positie. Haagse Historie is maar één van de vele afdelingen. Afdelingen zoals Moderne Kunst eisen meer aandacht op en noodgedwongen verdwijnt een deel van de collectie in depots. Eind jaren zeventig is de vaste opstelling Haagse Historie zelfs geheel verdwenen.

In 1986 krijgt de Haagse Historie opnieuw een plek in de Sint Sebastiaansdoelen. Daarmee is het Haags Historisch Museum een feit. Op 1 januari 1991 draagt het Gemeentemuseum het beheer van de collectie Haagse Historie officieel over aan dit nieuwe museum.

4.2 Stichting Haags Historisch Museum
Het Haags Historisch Museum vormt samen met Museum de Gevangenpoort één organisatie, met als statutaire naam: Stichting Haags Historisch Museum. De stichting wordt bestuurd volgens het Raad van Toezichtmodel. Tjeerd Vrij is directeur-bestuurder van het museum.

De stichting heeft tot doel het instandhouden, beheren en wetenschappelijk bewerken van de collecties van het Haags Historisch Museum en Museum de Gevangenpoort, alsmede het beheer van de gebouwen waar in de musea zijn gehuisvest, met als doel bezoekers te informeren, te onderwijzen en visueel genot te verschaffen. Eigenaar van de collectie is de Gemeente Den Haag.

4.3 Vernieuwing gebouw, presentaties en organisatie
Om aantrekkelijk te blijven voor een breed publiek moet het museum op twee sporen vernieuwen:
1. renovatie en herinrichting van het gebouw;
2. inhoudelijke vernieuwing van het aanbod.

De vernieuwing is urgent. Het museum mist focus en identiteit, de vaste presentatie is ouderwets en verwaarloosd, het museumgebouw is sleets en te krap en de organisatie heeft al jaren een te hoge werkdruk en doet te veel met relatief te weinig geld. Zonder ingrijpen zakt het museum weg naar niveau 'vergane glorie'. Dit tij moet gekeerd worden.

Van de pijlers waar het museum een sterke identiteit aan kan ontlenen, de collectie, het gebouw en onze locatie, is de laatste de meest unieke: het Binnenhof met zijn eeuwenlange ontwikkeling van onze democratie en van bestuurlijk Nederland. Door met deze locatie een inhoudelijke verbinding aan te gaan, krijgt het museum een nationale uitstraling en kan het een verhaal brengen dat nog door niemand wordt verteld.

Maar Den Haag is meer dan het Binnenhof. Het is ook de residentie van het Koninklijk Huis, de stad van Vrede en Recht, én de stad van 'zand en veen' met haar grote diversiteit aan bewoners zoals diplomaten, expats, ambtenaren, Hagenaars én Hagenezen, Loosduiners, Scheveningers en bewoners met een migratieachtergrond.

Met de volgende vier thema's wil het HHM in vaste tentoonstellingen het verhaal van dit Den Haag aan lokale, nationale en internationale bezoekers tonen:

- 800 jaar Binnenhof;
- Stad van zand en veen;
- Hofstad;
- Internationale stad van Vrede en Recht.

Daarnaast is het de bedoeling van het HHM om met twee tijdelijke presentaties per jaar afwisselend nationale en lokale doelgroepen te bedienen. De laatste het liefst in co-creatie met Hagenaars, waardoor aan de vele activiteiten in de stad ook binnen de muren van het museum een plek kan worden gegeven.

Voor de hoe-vraag, de wijze waarop dit wordt gedaan, zijn vier merkwaarden geadopteerd waarmee het HHM een belofte doet aan zijn bezoekers. Bij de kleuring en invulling van de programmering zullen deze waarden altijd te herkennen zijn:

> Relevant: het museum legt steeds de verbinding tussen heden en verleden en kiest het voor onderwerpen die maatschappelijk relevant zijn;
> Veelkleurig/-zijdig: want de geschiedenis en verhalen van de stad zijn nooit eendimensionaal en zijn nooit het 'eigendom' van één groep;
> Trots: want Den Haag is van grote betekenis voor Nederland en voor de wereld;
> Prikkelend: wat het museum doet moet het publiek boeien, binden, blij maken, verwonderen of aanzetten tot reflectie en debat.

Om deze inhoudelijke vernieuwing een plek te geven is renovatie en uitbreiding van het huidige museumgebouw een must. Onder andere voor het verkrijgen van meer vierkante meters tentoonstellingsruimte, voor betere voorzieningen voor bijeenkomst en debat, voor het 'openen' van het gebouw, zodat de bezoeker de relatie ervaart met de historische omgeving.

Idealiter vinden renovatie en inhoudelijke vernieuwing tegelijk plaats in de komende beleidsperiode (2021-2024). Maar in de praktijk kan blijken dat besluitvorming over de verbouwing, inclusief vergunningverlening en aanbesteding, langer gaat duren. De inhoudelijk vernieuwing en versterking van de organisatie is echter zo urgent dat het museum deze hoe dan ook meteen wil oppakken. Tegelijkertijd wordt al experimenterend en onderzoekend voorgesorteerd op de periode ná de verbouwing.

In de jaren 2014-2019 lag het bezoekersaantal rond de 45.000. Door de beoogde vernieuwing van het inhoudelijk programma wil het museum zich de komende jaren verder landelijk positioneren en een groter publiek gaan trekken. Een kwalitatieve verbetering van de museale ontvangst en ervaring is daarbij een must. Dit stimuleert herhaalbezoek, binding en verhoogt de gunfactor en aanbevelingskans.

Het HHM gaat uit van een stabiele groei naar circa 70.000 bezoekers na renovatie, met pieken tot 100.000 in het eerste openingsjaar en bij grote publiektrekkende tentoonstellingen.

Met de beoogde renovatie van het HHM wil de gemeente tevens de ontwikkeling van het Museumkwartier Den Haag een sterke impuls geven. Met een aantal culturele instellingen vorm het HHM samen de Stichting Museumkwartier Den Haag om via gezamenlijke marketing en programmering het culturele hart van Den Haag te promoten
In de toekomst vestigen zich mogelijk drie musea in het Museumkwartier Den Haag: verhuizing van het Eschermuseum in de voormalige Amerikaanse ambassade, een nieuw museum in het Paleis Lange Voorhout én een nieuw museum pal naast het HHM (Tournooiveld 4).
Het is een optie om met deze laatste faciliteiten als horeca en debatcentrum te delen en samen te werken in de programmering. Hierover zijn op directieniveau contacten gelegd.

4.4 Urgentie renovatie

Anno 2021 is het museum sterk aan renovatie toe. Ditmaal van grondige aard: om aan de wettelijke eisen en de museale normen te voldoen, om in de toekomst relevant te blijven als stadsmuseum én om de groeiambitie waar te maken, is het noodzakelijk dat HHM een drastische vernieuwing doorvoert:

- De klimaat- en beveiligingsinstallaties moeten volledig worden vervangen omdat deze niet meer aan de wettelijke eisen voldoen. Deze ingreep is dringend noodzakelijk vanwege het behoud van de museumregistratie, het voldoen aan de verzekeringseisen en de eisen van de bruikleengevers.

- Het museum kampt al jaren met ruimtegebrek, zowel wat betreft de bezoekersfaciliteiten, tentoonstellings- en presentatieruimtes, werkruimtes en kantoren, opslag- en installatieruimtes.

- Daarnaast zijn er ingrepen noodzakelijk om het museum aantrekkelijk te houden voor bezoek: de bezoekersfaciliteiten, de interieurs, de inrichting en routing voldoen niet meer aan de huidige normen en de verwachtingen van een kritisch museumpubliek.

- Tevens voldoet de inrichting van de werkplekken voor het personeel niet aan gestelde ARBO-eisen en brandveiligheidseisen.

- Renovatie is noodzakelijk om de inhoudelijke visie op het museum te verwezelijken en de ambities op het gebied van groei in publieksbereik waar te maken.

5. AMBITIES EN UITGANGSPUNTEN VOOR DE HUISVESTING

5.1. Vernieuwing presentaties

De collectie van het Haags Historisch Museum weerspiegelt de geschiedenis van Den Haag en haar bewoners. De diversiteit van de collectie is groot: het gaat om schilderijen, beelden, kunstnijverheid, fotografie, meubels, gebruiksvoorwerpen, kostuums, maquettes, persoonlijke eigendommen, sieraden, munten en documenten, maar ook digitaal erfgoed als video's en geluidsfragmenten. Bezoekers kunnen kennismaken met topstukken uit de 17e-eeuwse Haagse schilderkunst en met tong en vinger van de gebroeders De Witt maar ook de recent bijeengebrachte Corona-collectie of verhalen uit de oorlogsjaren.

Het verzamelen van objecten houdt nooit op. Wat de stad vandaag bezighoudt, is morgen weer anders en dus geschiedenis. Het HHM blijft op zoek naar niet eerder gepresenteerde feiten en verhalen die een volledige en veelzijdiger beeld geven van de geschiedenis. Het museum reflecteert op de collectie in tentoonstellingen en presentaties en werkt samen met bewoners aan uitbreiding van de collectie, zoals in het genoemde verzamelproject Corona-collectie, en het meerjarenprogramma MijnDenHaag.

Het Haags Historisch Museum is meer dan een verzameling voorwerpen voor bezoekers. Het is een plek voor onverwachte ervaringen en katalysator voor nieuwe ideeën. Hoe ziet de stad er in de toekomst uit? Wat leren we van het verleden? Welke verhalen en perspectieven missen we? Met tentoonstellingen en publieksprogramma's prikkelt het museum bezoekers om na te denken over dergelijke vragen en met elkaar in gesprek te gaan.

Voor alle bezoekers uit Nederland en daarbuiten is het museum een prachtig vertrekpunt om Den Haag te verkennen en te ontdekken. Met multifunctionele ruimtes voor educatie, debat en workshops en podia voor lezingen, voordrachten en optredens kan het nieuwe Haags Historisch Museum deze interactie veel beter dan nu faciliteren en organiseren. Het HHM wil de betrokkenheid van bezoekers en bewoners bij de stad verder vergroten, zodat iedereen zich een beetje mede-eigenaar van Den Haag voelt – ook de nieuwe inwoner en de dagtoerist

De komende jaren worden alle presentaties inhoudelijk vernieuwd volgens de vier centrale thema's waar Den Haag voor staat: 800 jaar Binnenhof, Stad van zand en veen, Hofstad en Internationale stad van Vrede en Recht. Al dit jaar opent de presentatie *MACHT – 800 jaar Binnenhof* op de beletage van het museum. Vernieuwing van de andere presentaties wachten tot na de renovatie. Daarnaast is er behoefte om de topstukken van het museum (waaronder het bijzondere ensemble schuttersstukken, het beroemde Gezicht op Den Haag van Jan van Goyen en het poppenhuis van Lita de Ranitz) op prominente wijze te presenteren.

Het vergroten van het aantal vierkante meters tentoonstellingsruimte met ten minste 500 m²bvo (60% van de huidige museale ruimtes) is noodzakelijk om deze ambities te realiseren.

5.2. Architectuur en belevingswaarde

Het huidige gebouw voldoet niet meer aan de eisen die bezoekers en professionals stellen aan een stadsmuseum van deze tijd en de toekomst. De structuur van het gebouw, ontstaan na vele verbouwingen, belemmert een logische routing en de indeling staat goede presentatie-mogelijkheden in de weg. Ambitie is te komen tot een gastvrij, open, toegankelijk en toekomstbestendig museum. De kwaliteit van de interieurs, de inrichting en de presentaties versterken daarbij de museale ervaring.

Het nieuwe Haags Historisch Museum wordt een publieksvriendelijk museum met een helder museaal parcours en mooie zalen voor de collectie, presentaties, voor educatie en tijdelijke

tentoonstellingen. Het heeft een flexibele ruimte voor educatie en onderwijs, voor workshops, debat, lezingen en andere publieksprogramma's. Het gebouw gaat de relatie aan met de omgeving en maakt verbinding met de stad en haar bewoners. Raampartijen zijn daarom waar mogelijk 'open' en bieden bezoekers een blik op de prachtige omgeving.

De ambitie is om het 17e-eeuwse stadspaleis weer als historisch monument te laten schitteren, waarbij met name het interieur een kwaliteitsimpuls krijgt. Daarbij wordt gedacht aan het (gedeeltelijk) terugbrengen of zichtbaar maken van historische bouwelementen (bv. het daklicht boven de monumentale trap of het terugbrengen van een schouw). De oorspronkelijke functie en de geschiedenis van het gebouw moeten weer leesbaar worden.

Daarnaast is de wens te komen tot een hoogwaardige, eigentijdse uitbreiding die recht doet aan de ambities voor de toekomst van het museum. De afzonderlijke gebouwdelen worden op een vanzelfsprekende manier met elkaar verbonden via een centraal binnenhof, dat ontstaat door de historische binnenplaats van de Sint Sebastiaansdoelen te overkappen en te openen voor het publiek. Achter de binnenplaats worden verdere museale functies toegevoegd op de plek van een 19e-eeuwse loods. Het schuttershuisje met binnenplaats wordt herontwikkeld (met behoud van het monumentale pandje). Alle gebouwdelen zijn verbonden in een logische route.

Een uitzichtpunt, waarmee de bezoeker de Hofvijver en het Binnenhof kan overzien, is een sterk gewenste spectaculaire verrijking van een bezoek en een belangrijke publiekstrekker.

Uitgangspunten m.b.t. publieksfaciliteiten, personele- en museale ruimtes:

- Een nieuwe tentoonstellingsruimte voor regelmatig wisselende tentoonstellingen.
- Het clusteren en hergroeperen van de publieks- en kantoorfuncties binnen het complex zodat de publieksfuncties op een logische wijze in de museale routing passen.
- Museumwinkel en entreegebied combineren (i.v.m. personele bezetting).
- Scheiding groepsentree en individuele entree. Aparte garderobe groepsbezoek.
- Een of meer multifunctionele ruimte(s) voor educatie en schoolbezoek, workshops, publieksparticipatie en andere publieksactiviteiten.
- Eén of meerdere publieksruimtes met dubbelfunctie: naast tentoonstellingsruimte ook geschikt voor ontvangsten en het organiseren van evenementen.
- Moderniseren van het toilettencomplex, de garderobe en andere publieksvoorzieningen. Capaciteit afstemmen op het beoogde aantal bezoekers.
- Toegankelijkheid: gastvrij voor minder validen, rolstoeltoegankelijk, maar ook voor de ontvangst van (school)groepen.
- Horeca: de gedachte van inpandige horeca is komen te vervallen (te weinig ruimte / te weinig bezoekers voor een gezonde exploitatie).
- Technische voorzieningen voor verhuur van (museale) ruimtes, rekening houdend met de wensen m.b.t. catering, evenementen en televisieopnames.
- Informatieoverdracht wordt ondersteund door eigentijdse technische voorzieningen (beeldschermen, av/projecties, beeld en geluid etc).
- Adequate werkruimtes voor het personeel: toiletten, werkruimtes beveiliging en technische dienst. Kantoorruimte met voorzieningen t.b.v. fluïde/flex werken en inzet (tijdelijke) medewerkers. Vergaderruimte.
- Professionele inrichting van een keuken voor personeelsgebruik, schoonmaak en gebruik van een cateraar.
- Voldoende berg- en werkruimtes en een geklimatiseerd transitodepot (het museumdepot bevind zich elders in de stad).

In totaal betreft het ca. 1.600 m² bruto vloeroppervlak renovatie en ten minste ca. 700 m² bruto vloeroppervlak nieuwbouw.

5.3. Duurzaamheid en binnenmilieu, veiligheid, beheer en onderhoud

Den Haag is een groene, gezonde en leefbare stad. En wil dat behouden, voor alle bewoners en voor de volgende generaties. Het Haags Klimaatpact vormt hiervoor het fundament. Den Haag streeft naar een klimaatneutrale stad in 2030 en investeert daarom fors in de energietransitie en de verduurzaming van de gebouwde omgeving. Den Haag maakt werk van de circulaire economie. Duurzaamheid is een belangrijk onderdeel van het economisch beleid. Renovatie van het monumentale pand van het HHM dient goed binnen de ambitie van Den Haag te passen. Daarom wil het museum zich richten op een energieneutraal, bij voorkeur gasloos en waar mogelijk circulair gebouw.

Bij renovatie en uitbreiding van het museumgebouw wordt rekening gehouden met klimaatbeheersing, veiligheid van personen en collectie, maar ook het efficiënt uitvoeren van het onderhoud aan het gebouw, kleine herstelwerkzaamheden en schoonmaakdiensten. Oplossingen die lage exploitatiekosten met zich mee brengen moeten leidend zijn. Dit geldt op alle niveaus, maar met name op het gebied van het reduceren van de energiekosten. Regelmatig te onderhouden of te inspecteren onderdelen van het gebouw en de installatie dienen goed en gemakkelijk toegankelijk te zijn.

Uitgangspunten met betrekking tot veiligheid, beheer en onderhoud:

- Er wordt gestuurd op ‘life cycle performance costs'. Investeringskosten, afschrijvingen, rentelast, kosten voor beheer, onderhoud, schoonmaak én energie worden inzichtelijk gemaakt.
- Exploitatielasten: de exploitatielasten zijn zo laag mogelijk zodat de gebruiker de exploitatielasten kan dragen. Oplossingen die lage exploitatiekosten met zich mee brengen hebben de voorkeur.
- Installaties: de installaties worden zodanig ontworpen dat een integraal, energiezuinig, zo duurzaam mogelijk en exploitatie-technisch gezond en betaalbaar gebouw gerealiseerd wordt.
- Klimaatsysteem: moet voldoen aan de wettelijke eisen, de eisen voortkomende uit de Museumnorm met betrekking tot presentatie, beheer en behoud en eisen van comfort voor bezoekers en medewerkers.

- Beïnvloeding binnenmilieu: de gebruiker kan temperatuur, ventilatie, daglichttoetreding en verlichting zo veel mogelijk individueel beïnvloeden.
- Water: maatregelen om onnodig waterverbruik te voorkomen: zuinige kranen, keukens, etc.
- Brandmeldinstallatie: het gebouw dusdanig compartimenteren dat er geen brandmeldinstallatie met volledige bewaking nodig is.
- Gebouwbeheersysteem: er dient per gebouwdeel een gebouwbeheersysteem te worden gerealiseerd. Beheer van de installaties dient zowel lokaal als op afstand plaats te kunnen vinden. Monitoring en registratie moet per bouwdelen en/of gebruikersgroep mogelijk zijn.
- Toegankelijkheid: Het gebouw moet rolstoeltoegankelijk zijn. Dit betekent, onder andere, eisen aan de volgende onderwerpen: de zwaarte, afmetingen en bedieningswijze van deuren; hellingshoeken; dimensionering van ruimten (draaimogelijkheden); geen drempels of dorpels in het gebouw.
- Openheid versus veiligheid: Eén van de belangrijkste aspecten voor de toekomstige voorziening is de beheersbaarheid van het gebouw qua toezicht, veiligheid, etc. Gezien de functie van het gebouwencomplex is dit een aspect waar veel aandacht aan besteed moet worden. Het museum wil openheid in het gebouw, zodat mensen elkaar makkelijk tegenkomen. Tegelijkertijd moet er sprake zijn van een veilig gebouw. Om een en ander goed vorm te geven moet sprake zijn van:
  -toezicht door mensen (organisatorisch);
  -een gebouw dat toezicht goed mogelijk maakt (overzichtelijk, transparant);
  -goede compartimentering (installaties, alarm, sleutelplan, CCTV, vluchtroutes, brandscheidingen, afsluitbaarheid afzonderlijke gebouwdelen).
- Leverbaarheid: alle onderdelen van de installaties en bouwkundige elementen (bijv. plafondplaten/ vloerafwerking/ binnendeuren) moeten gedurende 10 jaar onderhoudsgarant en leverbaar zijn.
- Vandalisme en vuil: het ontwerp dient rekening gehouden te worden met vandaal- en vuilbestendigheid van afwerkingen, materialen en voorzieningen.

5.4. Stedenbouwkundige randvoorwaarden

Het ontwerp dient te passen binnen de voor deze locatie vastgestelde kaders op het gebied van ruimtelijke ordening en monumentenzorg. Daarnaast dient het ontwerp te passen binnen de gestelde criteria van de Welstandsnota.

6. REFERENTIES

6.1 Enkele recente museale projecten met restauratie, renovatie en uitbreiding

- Museum de Lakenhal (Leiden, 2019), met name de restauratie en renovatie van het 17e-eeuwse pand (van dezelfde architect als de Sebastiaansdoelen!) en het betrekken van de (eertijds) niet publieke binnenplaats achter dit pand in het museale programma.
- Inspiratie voor de restauratie van De Lakenhal was het Neues Museum (2009) in Berlijn, door David Chipperfield Architects.
- Het Noordbrabants Museum (Den Bosch, 2013), met name de restauratie en gedeeltelijke reconstructie van de interieurs van het stadspaleis, die net als in Den Haag in de jaren ’80 waren ‘leeggetrokken’. In bijzonder het terugplaatsen van historische schouwen waarin de nieuwe klimaatbeheersing een plaats kreeg.
- Museum Ons’Lieve Heer op Solder (Amsterdam, 2015), uitbreiding d.m.v. nieuwbouw waarin de noodzakelijke publieksfuncties een plek kregen. Tevens de ondergrondse verbinding tussen oud- en nieuwbouw.